

Dr. Sóti Kálmán

Büntetőjog általános rész

NSZFI
NEMZETI SZAKKÉPZÉSI
ÉS FELNŐTKÉPZÉSI INTÉZET

A követelménymodul megnevezése:

Általános őr-és járőrszolgálati feladatok

A követelménymodul száma: 0731-06 A tartalomlelem azonosító száma és célcsoportja: SzT-002-50

BÜNTETŐJOG ÁLTALÁNOS RÉSZ

ESETFELVETÉS–MUNKAHELYZET

Ön rendőri közrendvédelmi rendőrként két járőrtársával gépkocsizó járőrszolgálatot lát el a Budapesti Rendőr-főkapitányság VIII. Kerületi Rendőrkapitányság állományában. A járőrszolgálat teljesítése közben 11.43 órakor az ügyeletes tiszttől azt az utasítást kapja, hogy menjen a Budapest VIII. kerület József utca – Fecske utca sarkán lévő Kikelet eszpresszóhoz, mert onnan verekedésről érkezett bejelentés. A helyszínre érkezik, ahol azt tapasztalja, hogy két férfi a presszóban tetteleg bántalmazza egymást. Egy a verekedésben résztvevő férfit pedig a kikerkezett mentőszolgálat ápolói látják el súlyos sérülése miatt.

1. kép: A bűncselekmény helyszíne

Mit kell tennie a helyszínen? Milyen intézkedések megtétele szükséges, azokat milyen sorrendben hajtja végre? Milyen utasításokat ad járőrtársai részére? Milyen történeti tényállás valósult meg? Hogyan minősíti a cselekményt?

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

1. A BÜNTETŐJOG FOGALMA, TÁRGYA, FELOSZTÁSA

1.1. A büntetőjog fogalma

A büntetőjog fogalma alatt azon jogszabályok összességét értjük, melyek meghatározzák, hogy mely emberi magatartások bűncselekmények, és azt, hogy e bűncselekmények elkövetőivel szemben milyen jogkövetkezményeket lehet, vagy kell alkalmazni.

A büntetőjog a bűnügyi tudományok része, melyek a társadalomtudományok keretein belül helyezkednek el, vizsgálatuk közös tárgya a bűnözés. A bűnözéssel közvetlenül foglalkozó tudományok nevükben a „crimen” (bűncselekmény) szó használatával utalnak tudományterületükre. A bűnügyi tudományok: büntetőjog-tudomány, kriminológia, kriminalisztika. A büntetőjog-tudomány maga is gyűjtőfogalom, magában foglalja az anyagi büntetőjogot, a büntetőeljárás-jogot, és a büntetés-végrehajtási jogot.

A büntetőjogot a szabályozás tárgyára tekintettel tágabb és szűkebb értelemben szokták felosztani. A tágabb értelemben vett büntetőjog magában foglalja az összes büntetőjogi tárgyú szabályozást, így a büntető anyagijogot, a büntető eljárásjogot valamint a büntetés végrehajtási jogot.

A büntetőjog tágabb értelemben

- anyagi büntetőjog (1978. évi IV. törvény továbbiakban: Btk.)
- alaki büntetőjog (Büntetőeljárás-jog, 1998. évi XIX. törvény, továbbiakban Be.)
- büntetés-végrehajtási jog (1979. évi 11. tvr.)

Büntetőjog szűkebb értelemben:

A szűkebb értelemben vett büntetőjogon kizárólag a büntető anyagijogot értjük.

1.2. A büntetőjog tárgya, feladata

A büntetőjog általános jellemzője és tárgya, hogy a más jogágak által szabályozott életviszonyokat oltalmazza.

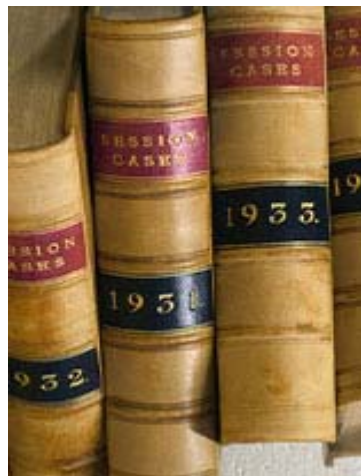
A büntetőjogot a szabályozás tárgyára tekintettel tágabb és szűkebb értelemben szokták felosztani. A tágabb értelemben vett büntetőjog magában foglalja az összes büntetőjogi tárgyú szabályozást, így a büntető anyagi jogot, a büntető eljárásjogot valamint a büntetés végrehajtási jogot. A szűkebb értelemben vett büntetőjogon kizárólag a büntető anyagi jogot értjük.

2. A BÜNTETŐ TÖRVÉNYKÖNYV RENDSZERE, SZERKEZETE. A BÜNTETŐTÖRVÉNY HATÁLYA.

2.1. A Büntető törvénykönyv rendszere

A büntetőjogi normákat tartalmazó jogszabályokat rendszerük és terjedelmük szerint különféle módon lehet felosztani.

- Kódex, mely rendszerezett, és egységes szerkezetbe foglalt büntető jogszabály (pl. 1978. évi IV. törvény)
- Novella, mely nagyobb számú büntetőjogi normát tartalmazó jogszabály,
- Egyes büntetőjogi normát tartalmazó jogszabály

2.2. A Büntető Törvénykönyv szerkezete

A Btk. két nagy szerkezeti egységre tagolódik, általános és különös részre. A büntetőjog Általános Része azon jogi normák összessége, melyek meghatározzák, a büntetőjogi felelősségre vonás feltételeit és akadályait, az egyes büntetési és intézkedési nemeket, és azok kiszabásának szempontjait. A büntetőjog Különös Része pedig azon jogi normák összessége, melyek meghatározzák azokat az emberi magatartásokat, melyek bűncselekménynek minősülnek, továbbá megállapítják azok elkövetőivel szemben alkalmazható szankciókat. E két rész további kisebb szerkezeti egységeket tartalmaz.

A fejezeteken belüli kisebb szerkezeti egységek:

- cím (pl. II. fejezet A bűncselekmény és az elkövető I. Cím A bűncselekmény) A címen belül:
- szakasz (§ Paragrafus pl. Btk.190.§ Cserbenhagyás) A szakaszon belül:
- bekezdés pl. 259.§ (1) bekezdés.
- fordulat (A fordulat adott szakaszon, vagy bekezdésen belüli összetett meghatározás egyik önálló része, pl. gondatlanságból követi el a bűncselekményt az, aki előre látja magatartásának lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában, úgyszintén az is aki magatartásának lehetséges következményeit azért nem látja előre, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztja)

- pont (A pont adott szakaszon, vagy bekezdésen belüli kisebb szerkezeti egység, ezt számmal, vagy betűvel jelölik. pl. 137.§ 4. pont)

2.3. A büntető jogszabály (norma) szerkezete

Valamely magatartási szabályt normának nevezünk. A norma lehet jogilag szabályozott, (pl. Btk.316.§ Lopás, mely az idegen dolog elvételét tilalmazza) ekkor jogi normának nevezzük, avagy jogilag nem szabályozott (pl. az általános udvariassági szabályokat meghatározó erkölcsi norma) ekkor egyéb társadalmi normának nevezzük.

Az általános és különös részi norma szerkezeti felépítése

Általános részi norma a büntető törvénykönyv egészére vonatkozó rendelkezések, és általános fogalmak összessége. Különös részi norma az egyes bűncselekményeket és az azok miatt kiszabható szankciókat határozza meg. **A különös részi norma három részre tagolódik: hipotézis; diszpozíció; szankció;**

Hipotézis (feltevés): Lényegében egy feltételezés, amely logikailag szükséges a norma felépítéséhez. Ez azonban nem jelenik meg a jogszabályban, beleolvad a diszpozíció szövegébe.

Diszpozíció (rendelkezés): A bűncselekmény jogi nyelvezetű különös részi meghatározása. A jogalkotó egyes konkrét helyzetektől elvonatkoztatva fogalmazza meg azokat a magatartástípusokat, amelyekről tartózkodni kell, és tanúsításuk esetén bűncselekmény valósul meg. pl. Btk.175.§ „Aki mást személyi szabadságától megfoszt büntettet követ el...”

A diszpozíció jellege, illetve terjedelme alapján négy típusba sorolható.

- **Egyszerű diszpozíció:** Közérthetően egyértelmű kifejezésekkel lényegében a nevével fogalmazza meg a jogalkotó a törvényi tényállást
- **Leíró diszpozíció:** Az emberi magatartást pontosan megfogalmazva, a lényeges ismérveivel írja körül a jogalkotó.
- **Hivatkozó (utaló) diszpozíció:** Az ismétlések elkerülése végett, egy Btk.-n belüli másik tényállásra hivatkozik a jogalkotó.
- **Keret (blanketta) diszpozíció:** Más jogághoz tartozó jogszabály tölti ki tartalommal a tényállást

Szankció (joghátrány): Az adott magatartás tanúsításához fűzött és a törvény által meghatározott jogkövetkezmény.

A diszpozíciók egymáshoz való viszonya

A diszpozíciókat rendszerezhetjük az adott emberi magatartás joghátránnyal fenyegetettségének mértéke szerint is. Ennek megfelelően három diszpozíciót különböztetünk meg:

- **Alapeset** (pl. Emberölés alapesete Btk. 166.§ (1) bekezdés „Aki mást megöl büntettet követ el és öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő”)

- **Minősített eset** (pl. Emberölés minősített esete Btk. 316.§ (2) bek. „A büntetés tizenöt évig terjedő, vagy életfogytig tartó szabadságvesztés, ha az emberölést, a) előre kitervelten...követik el.”
- **Privilegizált** (enyhébben minősülő) eset: (pl. Btk.166.§ Emberölés büntettségéhez képest privilegizált tényállás a Btk.167.§ Erős felindulásban elkövetett emberölés büntette. „Aki mást méltányolható okból származó erős felindulásban megöl, büntetést követ el, és két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”) Lásd 5.sz. melléklet.

2.4. A büntető törvény hatálya

A hatály a jogszabály alkalmazhatósági feltételeit jelöli. Arra ad választ, hogy mikor? hol? és kivel? szemben lehet alkalmazni az adott büntetőjogszabályt. A három kérdésnek megfelelően teszünk különbséget időbeli-, területi és személyi hatály között.

Az időbeli hatály arra a kérdésre (mikor?) ad választ, hogy melyik büntető jogszabályt lehet vagy kell alkalmazni a jogellenes cselekmény elkövetőjével szemben. Ennek azért van jelentősége, mert a társadalmi életviszonyaink folyamatosan változnak, így ezzel párhuzamosan a büntető jogszabályok időről-időre módosulnak. Ezért felmerülhet az a kérdés, hogy: az adott jogellenes emberi magatartásra mely büntető jogszabályt kell alkalmazni?

Főszabály szerint a bűncselekményt az elkövetés idején hatályban lévő törvény szerint kell elbírálni. Tehát az elkövető csak olyan bűncselekmény miatt büntethető, amelyet az elkövetés idején törvény már leírt és büntetni rendelt. Kivételes szabályként az új büntetőtörvényt kell alkalmazni, ha elbíráláskor a cselekmény már nem bűncselekmény, vagy enyhébben bírálendő el. Egyéb esetekben a büntetőtörvénynek visszaható hatálya nincs! A területi és személyi hatály azokra a kérdésekre (hol? kivel?) ad választ, hogy mely földrajzi területen, és kivel szemben lehet alkalmazni a büntetőjogszabályt.

A területi és személyi hatályt a Btk. együtt a 3–4.§-okban tárgyalja. Ennek az az oka, hogy a Btk. hatálya kiterjed a magyar állampolgár által külföldön, továbbá a külföldi állampolgár által belföldön – illetve bizonyos esetekben külföldön – elkövetett cselekményeire is. Így a személyi és területi hatály egymással szoros összefüggésben áll.

A magyar törvényt kell alkalmazni a belföldön elkövetett bűncselekményre, valamint a magyar állampolgár külföldön elkövetett olyan cselekményére, amely a magyar törvény szerint bűncselekmény. A magyar törvényt kell alkalmazni a Magyar Köztársaság határain kívül tartózkodó magyar hajón vagy magyar légi járművön elkövetett bűncselekményre is.

A magyar törvényt kell alkalmazni a nem magyar állampolgár által külföldön elkövetett cselekményre is, ha az

- a) a magyar törvény szerint bűncselekmény és az elkövetés helyének törvénye szerint is büntetendő,

- b) állam elleni bűncselekmény (X. fejezet), kivéve a szövetséges fegyveres erő ellen elkövetett kémkedést (148. §), tekintet nélkül arra, hogy az elkövetés helyének törvénye szerint büntetendő-e,
- c) emberiség elleni (XI. fejezet) vagy olyan egyéb bűncselekmény, amelynek üldözését nemzetközi szerződés írja elő.

A nem magyar állampolgár által külföldön, a szövetséges fegyveres erő ellen elkövetett kémkedés (Btk.148. §) esetében a magyar büntető törvényt kell alkalmazni, feltéve, hogy e bűncselekmény az elkövetés helyének törvénye szerint is büntetendő.

Kivételes szabályok vonatkoznak a Btk. 5.§ alapján a diplomáciai, és nemzetközi jogon alapuló egyéb mentességet élvező személyekre. A Btk. 5.§ értelmében: A diplomáciai és a nemzetközi jogon alapuló egyéb mentességet élvező személyek büntetőjogi felelősségre vonására nemzetközi szerződés, ennek hiányában a nemzetközi gyakorlat irányadó. A nemzetközi gyakorlat kérdésében az igazságügy-miniszter nyilatkozatát kell alapul venni.

3. A BŰNCSELEKMÉNY FOGALMA, SÚLY SZERINTI FELOSZTÁSA

3.1. A bűncselekmény fogalma

Bűncselekmény az a szándékosan vagy – ha a törvény a gondatlan elkövetést is bünteti – gondatlanságból elkövetett cselekmény, amely veszélyes a társadalomra, és amelyre a törvény büntetés kiszabását rendeli.

Társadalomra veszélyesség: A társadalomra veszélyesség fogalmát a Btk. 10.§ (2) bekezdés határozza meg: „Társadalomra veszélyes cselekmény az a tevékenység vagy mulasztás, amely a Magyar Köztársaság állami, társadalmi vagy gazdasági rendjét, az állampolgárok személyét vagy jogait sérti vagy veszélyezteti.”

Bűnösség: A büntetőtörvénykönyv a bűnösség két fajtáját, a szándékosságot és a gondatlanságot határozza meg. A szándékosság vagy gondatlanság formájában kifejezésre jutó bűnösség a felelősségrevonás (szubjektív) feltétele.

Szándékosan követi el a bűncselekményt, aki magatartásának következményeit kívánja, vagy e következményekbe belenyugszik. **Gondatlanságból** követi el a bűncselekményt, aki előre látja magatartásának lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában, úgyszintén az is aki e következmények lehetőségét azért nem látja előre mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztja.

3.2. A bűncselekmény súly szerinti felosztása

A Btk. büntetési tétellel fenyegetettség mértéke, és a bűnösség formája szerint két csoportba sorolja a bűncselekményeket. Különbséget tesz ún. büntett és vétség között.

Büntett az a szándékosan elkövetett bűncselekmény, amelyre a törvény két évi szabadságvesztésénél súlyosabb büntetés kiszabását rendeli el. Minden más bűncselekmény **vétség**.

4. A TÉNYÁLLÁSOK FAJTÁI

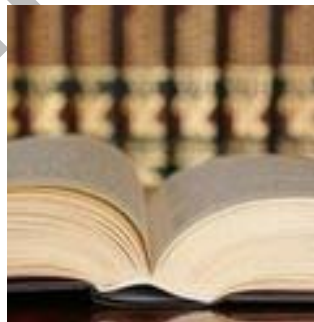
4.1. A tényállások fajtái.

A történeti tényállás valamely emberi magatartás büntetőjogi szempontból jelentős körülményeinek az összessége. (A gyakorlatban történeti tényállásként értékelhető, pl. a rendőri jelentés is.)

Törvényi tényállás: A jogalkotó a történeti tényállásokból elvonatkoztatás útján nyert tényállási elemekből hozza létre egy adott bűncselekmény törvényi tényállását. A törvényi tényállás tehát az adott bűncselekmény törvényi ismérveinek az összessége. A törvényi tényállásokat a jogalkotó a büntető törvény Különös Részében fogalmazza meg.

Az általános törvényi tényállás, rendszerét a jogtudomány dolgozta ki elvonatkoztatás útján.

Úgy keletkezett, hogy az egyes történeti és törvényi tényállásokból levonták az általános törvényszerűségeket. Ezek az általános jellemzők két nagy csoportba sorolhatóak: egyrészt az elkövetett cselekményre vonatkozó (objektív), másrészt az elkövető személyére vonatkozó (szubjektív) ismérvekre. Így tehát ez a rendszer a törvényi tényálláshoz képest további elvonatkoztatást jelent. Célja, hogy elemzési módszerül szolgáljon a Btk. Különös Részében foglalt valamennyi bűncselekmény közös elemeihez, figyelembe véve a bűncselekményre vonatkozó általános szabályokat is.

5. A BŰNCSELEKMÉNYEK ELKÖVETŐI

A bűncselekmény elkövetői olyan gyűjtőfogalom, melybe a tetteseket és részeseket, azaz mindazokat a személyeket együttesen értjük, akik a bűncselekmények megvalósításában közreműködhetnek. A két kategória közötti különbségtétel azon az alapul, hogy a tettesek törvényi tényállási elemet valósítanak meg, míg a részeselek cselekménye kizárólag a tettesi cselekményhez kapcsolódó járulékos jellegű magatartás, így nem valósítanak meg törvényi tényállási elemet. Az egyes bűncselekmények tényállásainál meghatározott büntetési tételek minden elkövetőre nézve egységesek A Btk. 19.§ (3) bekezdés értelmében a részesekre is a tettesekre megállapított büntetési tételt kell alkalmazni.

5.1. Tettesek

A tettes az a személy, aki önállóan vagy közvetett módon a törvényi tényállási elemet, illetve annak a kísérletét megvalósítja. Tettességről tehát a bűncselekmény kísérleti, vagy befejezett szakában beszélhetünk. A tettesi kategóriák: önálló tettes, közvetett tettes, társtettes.

Önálló tettes az aki a bűncselekmény törvényi tényállását egyedül valósítja meg. A gondatlan és a mulasztásos bűncselekmények esetében csak önálló tettesség lehetséges.

Közvetett az, aki a szándékos bűncselekmény törvényi tényállását e cselekményért gyermekkor, kóros elmeállapot, kényszer, fenyegetés miatt nem büntethető vagy tévedésben levő személy felhasználásával valósítja meg.

A **társtettesek** azok, akik a szándékos bűncselekmény törvényi tényállását, egymás tevékenységéről tudva, közösen valósítják meg.

5.2. A részeselek

Részeselek (felbujtó, bűnsegéd) azok, akik törvényi tényálláson kívüli magatartás tanúsításával vesznek részt a bűncselekmények megvalósításában. A tettesekre és a részesekre azonos büntetési tétel alkalmazható A részeselek felelősségre vonásának feltétele, hogy a tettesnek a bűncselekményt legalább kísérleti szakaszba kell eljuttatnia. Amennyiben erre nem kerül sor, a részeselek cselekmény – ha azt a törvény büntetni rendeli – előkészületnek minősülhet.

Felbujtó az, aki más bűncselekmény elkövetésére szándékosan rábír. A rábírás, tartalmilag azt jelenti, hogy kialakítja a tettesben a bűncselekmény elkövetésének szándékát, vagy a formálódó tettesi szándék végleges kialakulásához a döntő motívumot szolgáltatja. A rábírás megvalósulhat rábeszélés, meggyőzés, különféle előnyök, jutalom kilátásba helyezésével.

Bűnsegéd az, aki bűncselekmény elkövetéséhez szándékosan segítséget nyújt. A bűnsegéd nem vesz részt elkövetési magatartás megvalósításában, csak megkönnyíti, előmozdítja a tettes cselekményét. A bűnsegédi magatartást jellegére tekintettel két csoportba sorolhatjuk.

6. A SZÁNDÉKOS BŰNCSELEKMÉNY MEGVALÓSULÁSI SZAKASZAI

Büntetőjogi értelemben a szándékos bűncselekmény megvalósulása szakaszokra (ún. stádiumokra) osztható. A szándékos bűncselekmény megvalósulásának négy szakaszát különböztetjük meg. A szándék kialakulása; az előkészület; a kísérlet; és a befejezett bűncselekmény. A bűncselekmény stádiumai közül három bír büntetőjogi következménnyel (előkészület, kísérlet, befejezett bűncselekmény). A stádiumok közül a szándék kialakulását és a befejezett bűncselekményt a Btk. nem nevesíti meg. Ellenben a kísérletet és az előkészületet a Btk. a 16–18.§-okban határozza meg.

6.1. A szándék kialakulása (akarat-elhatározás)

A szándék kialakulása olyan tudati folyamat, melyben az elkövetés célja alakul ki, továbbá az elkövetés melletti, és elleni motívumok harca zajlik. Mivel a szándék kialakulása gondolati jellegű tevékenység mely a külvilágban nem jelenik meg, ezért nincs büntetőjogi következménye.

6.2. Az előkészület

Ha a törvény külön elrendeli, előkészület miatt büntetendő, aki a bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételeket biztosítja, az elkövetésre felhív, ajánlkozik, vállalkozik, vagy a közös elkövetésben megállapodik.

Az előkészület lényegét tekintve a szándékos bűncselekmény végrehajtására történő felkészülést jelenti. Formailag hasonló a megengedett cselekményhez, de a célja a bűncselekmény elkövetése. (pl. terepszemle, figyelés, stb.) Az előkészületi cselekmény a külvilágban megjelenik, de a törvényi tényálláson kívül reked, tehát törvényi tényállás nem valósul meg. Az előkészület fő szabály szerint nem büntetendő. Kivételesen az előkészület csak akkor büntetendő, ha a szándékos bűncselekmények körében a törvény az adott különös részi tényállásoknál büntetni rendeli. (pl. emberölés)

Nem büntethető előkészület miatt

- a) akinek önkéntes elállása folytán marad el a bűncselekmény elkövetésének a megkezdése;
- b) aki az elkövetés elhárítása céljából felhívását, ajánlkozását, vállalkozását visszavonja, vagy arra törekszik, hogy a többi közreműködő az elkövetéstől elálljon, feltéve, hogy a bűncselekmény elkövetésének megkezdése bármely okból elmarad;
- c) aki az előkészületet a hatóságnál feljelenti.

Az előkészületi magatartások jellegükre tekintettel két csoportba sorolhatóak:

- tettekben megnyilvánulóak: bűncselekmény elkövetéséhez szükséges vagy, ezt könnyítő feltételek biztosítása
- gondolatközlésben megnyilvánulóak: felhívás; ajánlkozás; vállalkozás; közös elkövetésben való megállapodás;

Büntethetőséget megszüntető okok az előkészület körében

- Nem büntethető előkészület miatt
- akinek önkéntes elállása folytán marad el a bűncselekmény elkövetésének a megkezdése;
- aki az elkövetés elhárítása céljából felhívását, ajánlkozását, vállalkozását visszavonja, vagy arra törekszik, hogy a többi közreműködő az elkövetéstől elálljon, feltéve, hogy a bűncselekmény elkövetésének megkezdése bármely okból elmarad;
- aki az előkészületet a hatóságnál feljelenti.

Az ún. maradékcselekményért való felelősség

A Btk.18.§ (2) bekezdés eseteiben, ha az előkészület már önmagában is más bűncselekmény, az elkövető e bűncselekmény miatt büntetendő.

6.3. A kísérlet

Kísérlet miatt büntetendő, aki a szándékos bűncselekmény elkövetését megkezdi, de nem fejezi be. A kísérletre a befejezett bűncselekmény büntetési tételét kell alkalmazni. A büntetést korlátlanul enyhíteni vagy mellőzni is lehet, ha a kísérletet alkalmatlan tárgyon vagy alkalmatlan eszközzel követik el. Nem büntethető kísérlet miatt, akinek önkéntes elállása folytán marad el a bűncselekmény befejezése, továbbá az sem, aki az eredmény bekövetkezését önként elhárítja.

A kísérlet jellemzői: A kísérlet során már a Btk. Különös Részében meghatározott tényállásszerű cselekmény valósul meg. Azonban az elkövető a törvényi tényállásnak megfelelő cselekményt csak részben valósítja meg, a kísérlet tehát az elkövetési magatartás megkezdésétől annak befejezésig tart.

Büntethetőségi akadályok kísérlet esetén: A Btk. kísérlet esetén két büntethetőségi akadálycsoportot határoz meg. Az **alkalmatlan kísérletet** illetve az **önkéntes elállást és az önkéntes eredmény-elhárítást**.

Az alkalmatlan kísérlet két típusát különbözteti meg a Btk. Az **alkalmatlan tárgyon, vagy alkalmatlan eszközzel elkövetett kísérletet**. Alkalmatlan az adott tárgy akkor, ha azon a törvényi tényállásban írt sérelem nem okozható, illetve a bűncselekmény megvalósításához szükséges eredmény nem idézhető elő. Alkalmatlan eszközzel megvalósított cselekmény esetén az elkövető tényállásszerű magatartást tanúsít. Az elkövetési tárgy alkalmas a sérelem előidézésére, ám a használt eszköz az adott körülmények között, avagy az elkövető által használt módon, illetve mértékben nem alkalmas a kívánt eredmény, illetve következmény előidézésére. (pl. Az emberölés kísérlete alkalmatlan eszközzel elkövetettnek minősül, ha az elkövető magatartásának eredményeként olyan kiserősségű áram halad át a sértett testén, amely a halálos következmény bekövetkezéséhez nem alkalmas.)

Az önkéntes elállás: Nem büntethető kísérlet miatt, akinek önkéntes elállása folytán marad el a bűncselekmény befejezése, továbbá az sem, aki az eredmény bekövetkezését önként elhárítja.” Önkéntes elállásra csak az ún. nem teljes (vagy befejezetlen) kísérlet esetén van lehetőség. Nem teljes (vagy befejezetlen) kísérlet akkor állapítható meg, ha az elkövető még nem tett meg maga részéről mindent a bűncselekmény teljes befejezése érdekében, tehát módja van magatartásának megszakítására.

Önkéntes eredmény-elhárítás csak ún. teljes kísérlet esetében valósulhat meg. Teljes kísérlet akkor állapítható meg, ha az elkövető a maga részéről mindent megtett a bűncselekmény befejezése érdekében, de az eredmény objektív ok miatt nem következett be. Tehát az elkövető elindította azt az ok-folyamatot, amely az ő további magatartása nélkül is alkalmas arra, hogy a bűncselekmény befejezetté váljon. Ebből következően teljes kísérlet csak materiális bűncselekmények esetén jöhet létre. Az eredmény-elhárítás aktív és egyúttal sikeres magatartást jelent. Nem szükséges, hogy az elkövető egyedül hárítsa el az eredményt, ennek érdekében más, kívülálló személyek segítségét is igénybe veheti. Az elkövető büntetlenség csak abban az esetben áll fenn, ha önként hárítja el az eredményt. Vagyis az önkéntes eredmény-elhárításnak is (egyezően az önkéntes elállásnál írtakkal) belső motívumból kell erednie.

A maradékselekményért való felelősség: Btk.18.§ (4).bek „A Btk. 18.§ (2)–(3).bekezdés esetén, ha a kísérlet már önmagában is megvalósít más bűncselekményt, az elkövető e bűncselekmény miatt büntetendő.”

6.4. A befejezett bűncselekmény

Befejezett bűncselekmény valósul meg, ha az elkövető a Btk. Különös Részében foglalt valamelyik bűncselekmény törvényi tényállást teljesen egészében kimerítette. Ez az egyes bűncselekménytípusoknál eltérő tartalmat jelent, mely értelmezést igényel.

7. A BÜNTETŐJOGI FELELŐSSÉGREVONÁS AKADÁLYAI

A bűncselekmény elkövetőjének felelősségre vonásához több feltételnek együtt, egyszerre kell fennállnia. Így pozitív feltételként az elkövetett cselekmény büntetendő legyen, az elkövetés a bűnösség valamely formája szerint valósuljon meg, továbbá az elkövetőnek rendelkeznie kell az alannyá válás általános feltételeivel. Továbbá negatív feltételként¹ nem állhat fenn ún. büntethetőségi akadály. **Büntetőjogi felelősségre vonási akadályok** az olyan jogszabályi rendelkezések, vagy olyan jogelvi rendelkezések, melyek kizárják vagy megszüntetik a bűncselekmény elkövetőjének felelősségre vonását. A büntethetőségi akadályok hatásukat tekintve lényegileg megegyeznek, hiszen mind a büntethetőséget kizáró, mind a büntethetőséget megszüntető okok megléte kizárja a cselekmény elkövetőjének megbüntetését, azonban míg a megszüntető ok megléte esetén a bíróság a vádlottat felmenti, addig megszüntető ok esetén az eljárást végzéssel megszünteti.

¹ Olyan nemleges feltételként melynek nem szabad fennállnia.

7.1. Büntethetőséget kizáró okok

A büntethetőséget kizáró okok már a bűncselekmény elkövetésének pillanatában fennállnak. Fennállásuk esetén az elkövető magatartása formailag jogellenes cselekményt valósít meg, azonban a törvényi tényállás kimerítése csak látszólagos így a bűncselekmény nem valósul meg. A **büntethetőséget kizáró okok** öt nagy csoportba sorolhatóak:

a) beszámítást kizáró okok;

- gyermekkor;
- kóros elmeállapot;
- kényszer, fenyegetés;

b) a cselekmény társadalomra veszélyességét kizáró okok

A Btk.-ban nevesített társadalomra veszélyességet kizáró okok

- jogos védelem;
- végszükség;

A Btk.-ban nem nevesített társadalomra veszélyességet kizáró okok

- megengedett (indokolt) kockázat vállalása;
- jogszabály engedélye;
- hivatali, szolgálati, orvosi kötelezettség teljesítése;
- házi fegyelmi jog gyakorlása;
- a sértett beleegyezése;

c) a bűnösséget kizáró okok

- tévedés;
- előljáró parancsa;

d) a büntethetőséget kizáró másodlagos akadályok;

- a magánindítvány hiánya;
- a kívánat hiánya;
- a kizárólagos feljelentési jog gyakorlásának a hiánya,

e) törvényben meghatározott egyéb okok

7.2. A büntethetőséget megszüntető okok

A **büntethetőséget megszüntető okok** az elkövetés után állnak fenn. Így a bűncselekmény az elkövetésekor megvalósul, de később beálló ok miatt elenyészik az állam büntetőjogi igénye. A büntethetőséget megszüntető okok:

- az elkövető halála,

- az elévülés,
- a kegyelem,
- a tevékeny megbánás,
- a törvényben meghatározott egyéb ok.

8. A BÜNTETÉS FOGALMA, CÉLJA, BÜNTETŐTÖRVÉNYKÖNYV SZANKCIÓRENDSZERE, AZ EGYES SZANKCIÓK

8.1. A büntetés fogalma és célja

A bűncselekmény fogalmából következően a Btk. büntetni rendeli a büntetőjog-ellenesen elkövetett társadalomra veszélyes emberi cselekményt. Az elkövetővel szemben csak olyan büntetést lehet kiszabni, melyet a bűncselekmény elkövetésekor a törvény meghatározott. Ennek megfelelően a Büntető Törvénykönyv IV. fejezete tartalmazza az egyes büntetéseket és az intézkedéseket.

A büntetés fogalma: A büntetés a bűncselekmény elkövetése miatt a törvényben meghatározott joghátrány.

A büntetés célja: a társadalom védelme érdekében annak megelőzése, hogy akár az elkövető, akár más bűncselekményt kövessen el.. A büntetés célja magában foglalja tehát a bűncselekmények megelőzését is. A megelőzésnek két formája ismert:

- generális prevenció (általános megelőzés): Nem csak az elkövetőt tartja vissza az újabb bűncselekmény elkövetésétől, hanem a társadalom többi tagját is. A bűnös magatartást szankcionálják, és ez a büntetés vagy intézkedés másokat is visszatart a bűncselekmény elkövetésétől.
- speciális prevenció (egyedi megelőzés): A konkrét bűnelkövető visszatartása a bűnisméltástól. A bűncselekmény elkövetőjét, azért büntetik meg, hogy a jövőben ne kövessen el újabb bűncselekményt.

Tehát a büntetés soha nem vehető igénybe öncélúan, hanem mindig a társadalom védelmében az elkövetett cselekmény súlyához és az elkövető személyéhez igazodóan alkalmazható. Jogkövetkezmények szempontjából megkülönböztetünk büntetéseket és intézkedéseket. A büntetések fő és mellékbüntetésre tagozódnak.

8.2. A Btk. szankciórendszerének általános jellemzői:

- dualista jellegű, azaz büntetésekre és intézkedésekre oszlik;
- relatíve meghatározott, azaz a Btk. szankciórendszerében a büntetési tételeknél törvényi szankciók lehetővé teszik a cselekmény súlyához, és az elkövető személyhez igazodó elbírálást.(pl. Emberölés Btk.166. § (1) „Aki mást megöl, büntettet követ el, és öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”
- A büntetési nemek fő és mellékbüntetésre tagozódnak.

8.3. A büntetések

A büntetésen belül – az egyes büntetések neme szerint – a Btk. különbséget tesz főbüntetések és mellékbüntetések között.

Főbüntetések

- Szabadságvesztés
- Közérdekű munka,
- Pénzbüntetés

Mellékbüntetések

- közügyektől eltiltás
- a foglalkozástól eltiltás
- járművezetéstől eltiltás
- kitiltás
- kiutasítás
- pénzmellékbüntetés

A büntetés végrehajtását kizárja

- az elítélt halála,
- az elévülés,
- a kegyelem,
- a törvényben meghatározott egyéb ok.

8.4. Intézkedések Btk.70. § (1)

Míg a büntetéseknél a generális- és speciális prevenció együtt érvényesül, addig az intézkedéseknél a speciális prevenció érvényesül elsődlegesen. Intézkedése alkalmazása esetén nem a cselekmények társadalomra veszélyességének vagy a bűnösség fokának van jelentősége, hanem az elkövető személyi sajátosságainak. Az intézkedések

- a megrovás
- a próbára bocsátás
- a kényszergyógykezelés
- az alkoholisták kényszergyógyítása
- az elkobzás
- vagyonelkobzás
- a pártfogó felügyelet
- a jogi személlyel szemben alkalmazható intézkedések.

9. A FIATALKORÚAKRA VONATKOZÓ RENDELKEZÉSEK

A jogalkotó a fiatalkorúakra vonatkozó speciális szabályozást önállóan „A fiatalkorúakra vonatkozó rendelkezések” címen a Btk. VII. fejezetében határozta meg. Ebben a fejezetben csak azok a normák találhatók meg, melyek a Btk. általános jellegű szabályaitól eltérnek. **Fiatalkorú** az, aki a bűncselekmény elkövetésekor tizennegyedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat még nem.

9.1. Büntetés és intézkedés alkalmazásának célja

A fiatalkorúval szemben speciális büntetési és intézkedési célok érvényesülnek. A fiatalkorúval szemben alkalmazott büntetés vagy intézkedés célja elsősorban az, hogy a fiatalkorú helyes irányba fejlődjen, és a társadalom hasznos tagjává váljon. Büntetést akkor kell kiszabni, ha intézkedés alkalmazása nem célravezető. Szabadságelvonással járó intézkedést alkalmazni vagy büntetést kiszabni csak akkor lehet, ha az intézkedés vagy a büntetés célja más módon nem érhető el.

Büntethetőségi akadály: Nem büntethető a fiatalkorú, ha a személy elleni (XII. fejezet I. és III. cím), közlekedési (XIII. fejezet) vagy vagyon elleni (XVIII. fejezet) vétség vagy öt évi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűntett elkövetését a vádemelésig beismerte, és közvetítői eljárás keretében a sértett által elfogadott módon és mértékben a bűncselekménnyel okozott sérelmet jóvátette.

9.2. Az egyes büntetésekről és intézkedésekről

A fiatalokkal szemben intézkedésként javítóintézeti nevelés is alkalmazható. Javítóintézeti nevelést a bíróság akkor rendel el, ha a fiatal eredményes nevelése érdekében intézeti elhelyezése szükséges. A javítóintézeti nevelés tartama egy évtől három évig terjedhet.

A bíróság azt, aki a javítóintézetben legalább egy évet eltöltött, ideiglenesen elbocsátja az intézetből, ha a kiszabott javítóintézeti nevelés felét már letöltötte és alaposan feltehető, hogy az intézkedés célja további javítóintézeti nevelés nélkül is elérhető. Az ideiglenes elbocsátás tartama azonos a javítóintézeti nevelés hátralevő részével, de legalább egy év. A bíróság az ideiglenes elbocsátást megszünteti, ha a fiatalot az ideiglenes elbocsátás alatt elkövetett bűncselekmény miatt szabadságvesztésre ítélik vagy javítóintézeti nevelését rendelik el. Ha a fiatalokkal szemben a bíróság más büntetést szab ki vagy intézkedést alkalmaz, illetve a fiatal a pártfogó felügyelet szabályait megszegi, a bíróság az ideiglenes elbocsátást megszüntetheti. Az ideiglenes elbocsátás megszüntetése esetén az ideiglenes elbocsátáson töltött idő a javítóintézeti nevelésbe nem számítható be. Azt, aki a tizenkilencedik életévét betöltötte, a javítóintézetből el kell bocsátani.

A felfüggesztett szabadságvesztésre ítélt, a próbára bocsátott, a feltételes szabadságra bocsátott, a javítóintézetből ideiglenesen elbocsátott és az a fiatal, akivel szemben a vádemelést elhalasztották, pártfogó felügyelet alatt áll.

10. KATONÁKRA VONATKOZÓ RENDELKEZÉSEK

A katonai életviszonyok olyan sajátos feladatokkal és kötelemekkel járnak, melyek azt indokolták, hogy a jogalkotó a Btk. VIII. fejezetében katonákra vonatkozó rendelkezések címmel önálló szabályozást alkosson. A Btk. rendelkezéseit a katonákra a BTK.VIII. fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni. A katona fogalmát a Btk.122. § határozza meg: A Btk. Alkalmazásában **katona** a Magyar Honvédség tényleges állományú, valamint a Rendőrség, a büntetés-végrehajtási szervezet és a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagja. Katonai bűncselekményt tettesként csak katona követhet el.

Más állam katonája ellen elkövetett bűncselekmény: Btk.122/A. § (1) A XX. fejezet rendelkezései szerint büntetendő az a katona, aki az ott meghatározott bűncselekményt

- a) a szövetséges fegyveres erő katonájával szemben, vagy
- b) az Egyesült Nemzetek vagy más nemzetközi szervezet felkérésére külföldi hadműveleti területen végzett humanitárius tevékenység, békefenntartás vagy humanitárius művelet keretében, illetőleg egyéb külföldi szolgálat során más állam katonájával szemben

szolgálati feladat közös ellátása alatt követi el.

Az a szövetséges fegyveres erő katonája fogalmának alkalmazásában a szövetséges fegyveres erő katonája a szövetséges fegyveres erő állama rendőrségének, illetőleg polgári védelmi szolgálatának tagja, b) pontjának alkalmazásában más állam katonája a más állam rendőrségének, illetőleg polgári védelmi szolgálatának tagja is.

A Btk. XX. fejezet szerint büntetendő az a katona is, aki az ott meghatározott bűncselekményt a szövetséges fegyveres erőkben teljesített szolgálata során, illetve az Egyesült Nemzetek vagy más nemzetközi szervezet felkérésére külföldi hadműveleti területen végzett humanitárius tevékenység, békefenntartás vagy humanitárius művelet keretében követi el.

A büntethetőséget kizáró okok: Nem büntethető a katona a parancsra végrehajtott cselekményért, kivéve, ha tudta, hogy a parancs végrehajtásával bűncselekményt követ el. A parancsra elkövetett bűncselekményért a parancsot adó is tettesként felel, ha a katona tudta, hogy a parancs végrehajtásával bűncselekményt követ el, egyébként a parancsot adó közvetett tettesként felel.

A büntethetőséget megszüntető ok: A Btk.73. § (2) bekezdésének esetét kivéve nem büntethető katonai vétség miatt az elkövető, ha a tettes szolgálati viszonyának megszűnése óta egy év eltelt.

Katonai mellékbüntetések: Katonával szemben – ha a közügyektől nem tiltják el – a következő mellékbüntetések is alkalmazhatók:

- lefokozás,
- a szolgálati viszony megszüntetése,
- rendfokozatban visszavetés,
- a várakozási idő meghosszabbítása.

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

A tananyag elsajátításához az alábbiakban részletezett aktivitás szükséges Öntől:

- Olvasott szöveg feladattal vezetett feldolgozása;
- olvasott szakmai szöveget kell megértenie,
- rendszerekben kell gondolkodnia,
- az olvasott szakmai szöveget a benne lévő feladatokhoz vezető útként értelmezve, problémaelemzésre, és problémafeltárássra van szükség.
- Válaszadás írásban mondatszintű kérdésekre;
- önállóan és egyedül dolgozik a tanulás során,
- Tapasztalatok értelmezése;
- A Büntető Törvénykönyv használata, feldolgozása szükséges egyes feladatok megoldásához.

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

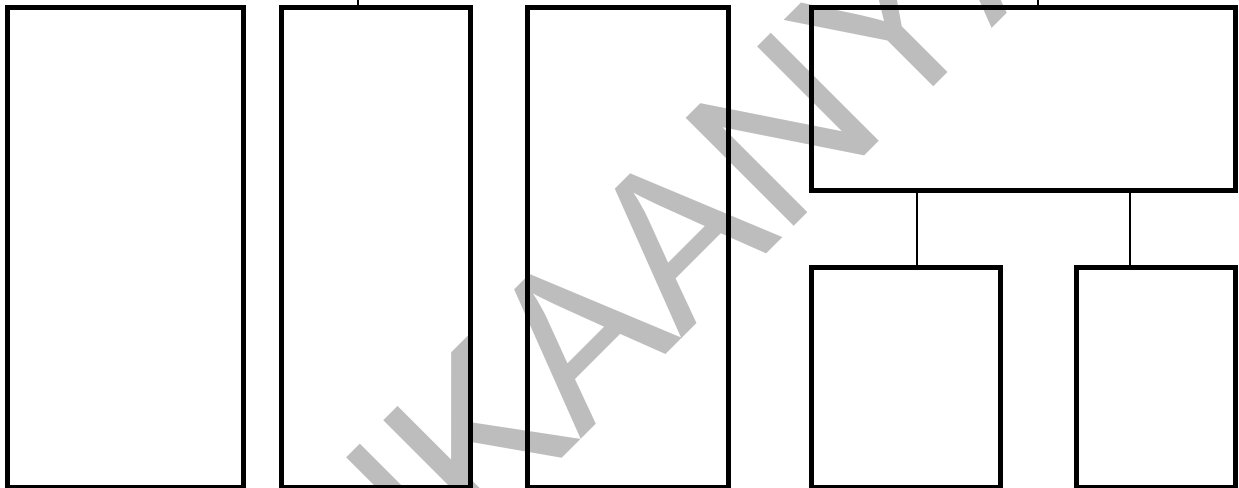
1. Feladat

Töltse ki a büntetőjog felosztására vonatkozó táblázatot a fenti magyarázat alapján!

A BÜNTETŐJOG FELOSZTÁSA

Tágabb értelemben

Szűkebb értelemben

2. Feladat

Keressen olyan más jogágakban szabályozott életviszonyokat, melyeket a büntetőjog véd, oltalmaz

<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
----

3. Feladat

Keressen a Btk. Különös részében meghatározott bűncselekmények között egyszerű, leíró, hivatkozó, keret diszpozíciót, majd írja le a diszpozíciók szövegét!

MUNKAANYAG

4. Feladat

A rendőri munkája során miről ismerné fel a bűnsegély jellegű magatartásformákat? Írjon példákat a fizikai és a pszichikai bűnsegélynek minősülő magatartásokra!

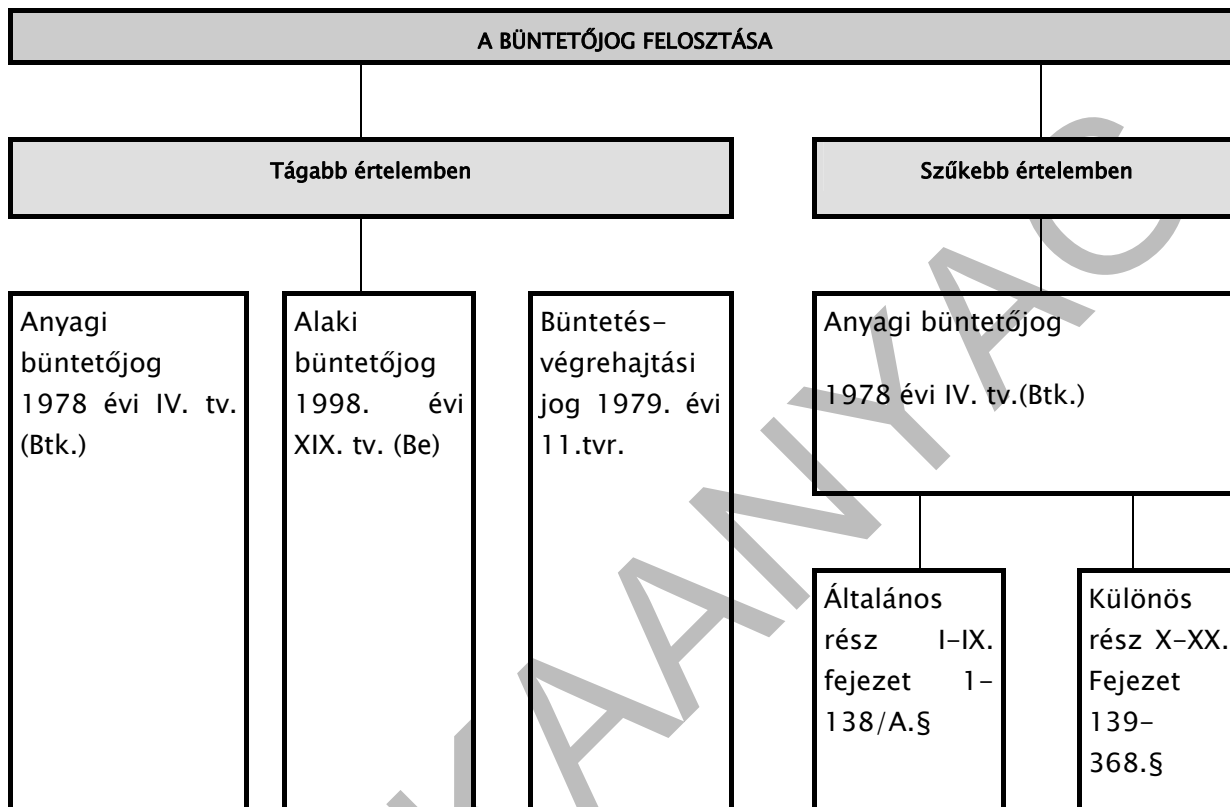
5. Feladat

Gyűjtsön össze a rendőri munka során tapasztalható emberi magatartásokat, amelyek a bűncselekmény elkövetéséhez szükséges, vagy ezt könnyítő feltételek biztosítása körébe sorolhatóak!

Lined writing area with 20 horizontal lines. A large, light gray watermark reading "MUNKANYAG" is diagonally overlaid across the page.

MEGOLDÁSOK

1. feladat

2. feladat

pl. a gyermektartására vonatkozó szabályokat a családi jogi törvény szabályozza, azonban a jogerős bírói ítélettel megállapított tartásdíj fizetés elmulasztása bűncselekménynek minősül, vagy a közúti közlekedés szabályait a KRESZ határozza meg, azonban a KRESZ szabályainak megszegése során bekövetkezett másnak súlyos sérülést okozó baleset bekövetkezése bűncselekménynek minősül.)

3. feladat

Egyszerű diszpozíció: pl. Emberölés, Btk. 166.§ (1) bekezdés. „Aki mást megöl...”

Leíró diszpozíció: pl. Lopás Btk.316.§ (1) bek. „Aki idegen dolgot mástól azért vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa...”

Hivatkozó (utaló) diszpozíció: pl. Becsületsértés Btk. 180.§ „Aki a 179.§-ban meghatározottakon kívül...”

Keret (blanketta) diszpozíció:pl. Közúti baleset okozása Btk. 187.§ „Aki a közúti közlekedés szabályainak megszegésével másnak vagy másoknak gondatlanságból súlyos testi sértést okoz vétséget követ el...” Ebben a tényállásban a kitöltő jogszabály a KRESZ².)

---

4. feladat

Fizikai bűnsegély: A fizikai segítség rendkívül sokféle tevékenység lehet, leggyakrabban az elkövetéséhez nyújtott tárgyi, fizikai segítségben nyilvánul meg. E körbe tartozik az eszköz készítése, átadása, a helyszínen figyelő tevékenység ellátása, a tettesnek a helyszínre, avagy az előzetes megállapodásnak megfelelően az onnan történő elszállítása, közreműködés az értékek elrejtésében.

Pszichikai bűnsegély: A pszichikai bűnsegéd szándékerősítő magatartást jelent, ami létrejöhet a bűncselekmény végrehajtásának megkezdése előtt, avagy a bűncselekmény végrehajtása közben. A pszichikai bűnsegéd a tettesben már kialakult szándékot erősíti, ami rendszerint aktív magatartással, bátorítással, buzdítással valósul meg.

---

5. feladat

A bűncselekmény elkövetéséhez szükséges, vagy ezt könnyítő feltételek biztosítása körébe viszonylag széles cselekménykör sorolható. pl. az elkövetés helyének és a sértett mozgásának megfigyelése, az elkövetéshez szükséges eszközök beszerzése, a menekülési lehetőségek, rejtekhely stb. kiválasztása. Az ilyen előkészületi cselekmények döntő többsége olyan jellegű magatartás, amely önmagában nem valósít meg bűncselekményt, pl. elkövetési eszközként kés, kötél, altató, balta stb. beszerzése.

---

2 1/1975. (II. 5.) KPM–BM együttes rendelet a közúti közlekedés szabályairól (továbbiakban: KRESZ)

IRODALOMJEGYZÉK

FELHASZNÁLT IRODALOM

A többször módosított és kiegészített Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. tv.

A módosított 1979. évi 5. sz. tvr. a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény hatályba lépéséről és végrehajtásáról

A Büntető Törvénykönyv magyarázata. Közgazdasági és jogi könyvkiadó 1996.

Békés–Földvári–Gáspár–Tokaji: A magyar büntetőjog általános és különös rész. BM. Könyvkiadó 1980.

Nagy Ferenc–Tokaji Géza: A magyar büntetőjog általános és különös része. József Attila Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Kar 1993 Szeged

Sóti: Büntetőjog I–II. Rejtjel kiadó 1998.

Sóti Kálmán: Büntetőjog. Egységes jegyzet a rendészeti szakközépiskolák számára. Belügyminisztérium Oktatási Főosztály Budapest, 2001.

Blaskó: Magyar Büntetőjog Általános Rész, tankönyv, negyedik átdolgozott kiadás, Rejtjel Kiadó, Budapest – Debrecen, 2010

AJÁNLOTT IRODALOM

Blaskó: Büntető anyagi- és eljárásjogi szakkifejezések (RTF kiadvány, 1995.)

Blaskó: Büntetőjogi jogesettár, Rejtjel Kiadó, Budapest–Debrecen, 2009

Blaskó: Általános Részi szemléltető táblák a büntető anyagi jog köréből, RTF – Rejtjel Kiadó, 2000

A(z) 0731-06 modul 002-es szakmai tankönyvi tartalomeleme felhasználható az alábbi szakképesítésekhez:

A szakképesítés OKJ azonosító száma:	A szakképesítés megnevezése
52 861 02 0000 00 00	Határrendész
52 861 06 0010 52 01	Határrendészeti-rendőr
52 861 06 0010 52 02	Közrendvédelmi-rendőr

A szakmai tankönyvi tartalomelem feldolgozásához ajánlott óraszám:
16 óra

A kiadvány az Új Magyarország Fejlesztési Terv
TÁMOP 2.2.1 08/1-2008-0002 „A képzés minőségének és tartalmának
fejlesztése” keretében készült.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Kiadja a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet
1085 Budapest, Baross u. 52.

Telefon: (1) 210-1065, Fax: (1) 210-1063

Felelős kiadó:
Nagy László főigazgató